

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Zasady oceniania rozwiązań zadań
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Język kaszubski jako język regionalny
<i>Poziom:</i>	Poziom rozszerzony
<i>Forma arkusza:</i>	MMKK-R0-100
<i>Termin egzaminu</i>	8 maja 2023 r.
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	28 czerwca 2023 r.

Uwaga: Akceptowane są wszystkie odpowiedzi merytorycznie poprawne i spełniające warunki zadania.

Wëbierzë jeden z pòstãpnëch tematów i napiszë wëprôcowanié.

- Twòja prôca mùszi miec nômni **350 słów**.
- Numer wëbrónégò tematu wpiszë w krôtkã.
- Zapiszë wëprôcowanié w wëznaczonym placu. Nie piszë na marginesach.

Temat 1. (0–35)

Rozmajité òbrazë miłotë w lëteraturze. Rozważë zagadnienié òdwòliwającë sã do interpretacji dowkazów *Dzywno kòchôsz* Dorotë Wilczewsczi i *Szlach twójégò bëcô* Henrika Héwelta.

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024 ¹	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Świadomość własnego dziedzictwa regionalnego. 1. Rozumienie znaczenia literatury i kultury w kształtowaniu poczucia tożsamości regionalnej. 2. Poglëbianie znajomości literatury, języka, historii i kultury regionu.	I. Świadomość własnego dziedzictwa [...] regionalnego. Zdający: 2) rozumie tematy, motywy, topoty charakterystyczne dla literatury kaszubskiej; 3) rozumie kontekst kulturowy poznawanych utworów literackich.
II. Kształcenie językowe. 1. Kształcenie umiejętności posługiwania się leksykalnymi zasobami języka.	II. 3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 1) posługuje się literacką odmianą języka [...]; 6) stosuje zasady etyki i etykiety językowej [...].
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Poznawanie i poszerzanie zakresu znajomości literatury kaszubskiej. 2. Kształcenie umiejętności analizy i interpretacji dzieł literackich i innych tekstów kultury.	III. 1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 1) rozpoznaje [...] gatunki literackie, potrafi wymienić ich cechy; 2) rozpoznaje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danego i określa ich funkcje; 3) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego; 4) rozpoznaje podstawowe motywy i topoty [...]; 5) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa kluczowe, motto); 6) wykorzystuje w interpretacji utworu

¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 10 czerwca 2022 r. w sprawie wymagań egzaminacyjnych dla egzaminu maturalnego przeprowadzanego w roku szkolnym 2022/2023 i 2023/2024 (Dz.U. poz. 1246).

	konteksty: literacki, kulturowy [...], biograficzny; 7) dostrzega obecne w utworach literackich [...] wartości regionalne, narodowe i uniwersalne; 2) przeprowadza interpretację porównawczą utworów literackich (PR).
IV. Tworzenie wypowiedzi. 3. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, poglądów i opinii.	IV. 2. Pisanie. Zdający: 1) hierarchizuje informacje zawarte w tekście; 2) tworzy tekst własny, stosując adekwatną do tematu formę wypowiedzi; 2) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie) (PR); 5) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie ocenił, czy:

- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
- napisane wypracowanie jest w jakiegokolwiek części wypowiedzią argumentacyjną
- w wypracowaniu zdający odwołał się do co najmniej dwóch tekstów (zgodnie ze wskazaniem w poleceniu).

- W wypracowaniu jest odwołanie do dwóch tekstów literackich (temat pierwszy) oraz załączonego tekstu oraz innego tekstu literackiego (temat drugi) ORAZ - Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu ORAZ - Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	1 pkt
- Wypracowanie nie spełnia któregokolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO - Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: Jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – SFWP)

1. W wypracowaniu zdający powinien odwołać się do co najmniej jednej lektury/jednego tekstu wskazanych w poleceniu jako obowiązkowe. Odwołanie się zdającego do lektury/tekstu oznacza, że co najmniej jedno zdanie o tej lekturze / tym tekście ma charakter analityczny, a nie tylko informacyjny.
 - a) Przykład zdania analitycznego: Majkòwsczégò je tekstã rechòwónym w rédze nòwòžniészich dokazów kaszëbsczi lëteraturë ò Kaszëbach, bò pòkazywô tã spòlëznã w baro wòžnym sztòce ji dziejów.
 - b) Przykład zdania informacyjnego: Aùtorã pòwiescë *Žëcé i przigòdë Remùsa* je Aleksander Majkòwsczi.
Za zdania informacyjne uznaje się również sformułowania będące wyłącznie przepisnymi fragmentami polecenia lub parafrazą polecenia.
2. Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli:
 - a) zawiera fragmenty odnoszące się do zakresu merytorycznego zagadnienia, którego omówienie jest wymagane.
3. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny.

2. Kompetencje literackie i kulturowe (maksymalnie 16 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie ocenił, czy w wypracowaniu zdający:

- wykorzystał znajomość tekstów z literatury kaszubskiej
- funkcjonalnie wykorzystał kontekst, np. literacki, historyczny, filozoficzny, kulturowy, który pogłębia i rozwija rozważany problem
- przedstawił bogatą argumentację: argumentacja jest logiczna, wnikliwa, zróżnicowana, świadczy o erudycji zdającego
- wykazał się wiedzą i umiejętnościami z zakresu nauki o literaturze
- nie popełnił błędów rzeczowych (np. pisząc o wydarzeniach z danej lektury, nie popełnił błędów, tj. nie pomylił imion postaci, nie przypisał postaciom cech, których nie posiadają bądź nie wymyślił wydarzeń, których w lekturze nie ma lub inne), jak i terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej (np. niewłaściwie i bez zrozumienia stosuje pojęcia i terminy).

Interpretacja porównawcza

Funkcjonalność wykorzystania utworów wskazanych w poleceniu	Poziom argumentacji wypowiedzi; erudycyjność wypowiedzi	Liczba punktów	Błędy rzeczowe
Dwa utwory wykorzystane (porównane) w pełni funkcjonalnie.	- Bogata argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	16 pkt	Za każdy błąd rzeczowy należy odjąć 1 pkt od ogólnej liczby punktów przyznanych za KLiK (od 0 do 16; bez punktów ujemnych).
	- Zadowalająca argumentacja. - Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	15 pkt	
	- Powierzchowna argumentacja. - W pracy kontekst/y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	14 pkt	
	- Powierzchowna argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	13 pkt	
Jeden utwór wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – częściowo funkcjonalnie (porównanie częściowe).	- Bogata argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	12 pkt	
	- Zadowalająca argumentacja. - Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	11 pkt	
	- Powierzchowna argumentacja. - W pracy kontekst / y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	10 pkt	
	- Powierzchowna argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	9 pkt	
Dwa utwory wykorzystane częściowo funkcjonalnie (porównanie częściowe).	- Trafna argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	8 pkt	
	- Zadowalająca argumentacja. - Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	7 pkt	
	- Powierzchowna argumentacja. - W pracy kontekst / y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	6 pkt	
	- Powierzchowna argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	5 pkt	
Tylko jeden utwór	- Trafna argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstów.	4 pkt	

wykorzystany częściowo LUB w pełni funkcjonalnie (brak porównania).	• Zadowalająca argumentacja. • Co najmniej jeden kontekst wykorzystany funkcjonalnie.	3 pkt	
	• Powierzchnowa argumentacja. • W pracy kontekst / y wykorzystano częściowo funkcjonalnie.	2 pkt	
	• Powierzchnowa argumentacja. • W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstów.	1 pkt	
Żaden utwór nie został wykorzystany przynajmniej w części funkcjonalnie.		0 pkt	

Uwaga: Jeżeli **ostateczna liczba punktów** przyznana w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*, tj. liczba punktów po odjęciu punktów za błędy rzeczowe (jeżeli wystąpiły w pracy), wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi oraz Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 2. – *KLik*)

1. Poprzez wykorzystanie utworu rozumie się wykorzystanie znajomości jego treści oraz odczytanych sensów.
2. Zdający powinien funkcjonalnie wykorzystać w wypracowaniu minimum dwa teksty (temat pierwszy i drugi). Funkcjonalne wykorzystanie utworu oznacza przywołanie w wypracowaniu:
 - 1) takich elementów fabuły, jak np. wydarzeń, bohaterów, wątków
 - 2) sensów utworów,
 które istotnie wspierają tok rozumowania zdającego, albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze.

 Funkcjonalność wykorzystania znajomości tekstów ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Jeżeli w części zasadniczej pracy w charakterze argumentów/przykładów wykorzystane są elementy fabuły lub sensy utworów, które nie są zgodne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie do pracy – wówczas uwzględnia się tę niezgodność w ocenie funkcjonalności.
3. Utwór literacki nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, nie wyciągając żadnego wniosku, nie dokonując żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.
4. Argumentacja to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.
 - 1) Bogata argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami i **szeroka/wieloaspektowa**, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w poleceniu; zawiera elementy refleksji / głębszego namysłu nad problemem.
 W przypadku interpretacji porównawczej zawiera również analizę utworów. W sytuacji gdy znajomość utworów literackich została wykorzystana częściowo funkcjonalnie,

- mówimy o argumentacji trafnej.
- 2) Zadowalająca argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.
 - 3) Powierzchniowa argumentacja – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami; również argumentacja, w której zdający podejmuje próbę zbudowania argumentu, dobierając jedynie środki językowe typowe dla struktur argumentacyjnych, np. *Moim pierwszym argumentem jest...*
5. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w pracy do np.
- 1) historii
 - 2) filozofii
 - 3) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
 - 4) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
 - 5) biografii autora
 - 6) prądu literackiego
 - 7) charakteru epoki,
- wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego utworu w szerszej perspektywie i pogłębionego odczytania sensów utworu literackiego, do którego zdający odwołuje się w wypracowaniu. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu polega na trafnym jego doborze ze względu na rozważany problem; kontekst pogłębia i rozwija omawiane zagadnienie. Pogłębienie i omówienie danego zagadnienia poprzez konteksty nie oznacza konieczności dogłębnej analizy samych kontekstów jako takich; w szczególności nie może prowadzić do dygresji stosowanej niefunkcjonalnie.
6. Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie to odniesienie wyłącznie na poziomie przywołania, np. informacji, wydarzenia; kontekst jest poprawny, ale ogranicza się tylko do funkcji informacyjnej, nie pogłębia i nie rozwija omawianego zagadnienia.
7. Kontekst poprzez odniesienie się przez zdającego do innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, nie wyciągając żadnego wniosku, nie dokonując żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.
8. Erudycję należy rozumieć jako wiedzę przedmiotową zdającego, w tym m.in. wiedzę i umiejętność wykorzystania kontekstów, kodów kulturowych, terminologii, znajomości kultury, w tym literatury i sztuki. Wypowiedź świadcząca o erudycji zdającego to wypracowanie, w którym zdający funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową w rozważaniu problemu sformułowanego w poleceniu.
9. W ocenie poziomu argumentacji wypowiedzi nie uwzględnia się fragmentów wypowiedzi zawierających błędy rzeczowe.
10. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:
- 1) nieznajomości tekstu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający
 - 2) nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów / części utworu literackiego, w tym poetyckiego, do którego odwołuje się zdający, będącej częściową falsyfikacją danego utworu

3) nieznajomości zagadnień z zakresu teorii i historii literatury bądź języka.

11. Ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego da się w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a opisane w wypracowaniu fakty świadczą o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.

3. Kompozycja wypowiedzi: struktura, spójność i styl (maksymalnie 7 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium egzaminator będzie oceniał czy:

1. w zakresie struktury wypowiedzi:

- kompozycja wypowiedzi jest funkcjonalna, tzn. czy układ i sposób przedstawienia treści pomaga w zrozumieniu wypowiedzi
- podział wypowiedzi – zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie podziału na akapity – jest poprawny i funkcjonalny;

2. w zakresie spójności wypowiedzi:

- wypowiedź jest spójna, tzn. złożona z elementów, które tworzą logiczną i uporządkowaną całość
- w wypowiedzi spójność jest zachowana zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniami i akapitami
- w wypowiedzi użyte zostały odpowiednie środki językowe, np. wskaźniki zespolenia tekstu, struktury metatekstowe, leksykalne wykładniki spójności, które ułatwiają śledzenie toku rozumowania autora;

3. w zakresie stylu wypowiedzi:

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy, jest funkcjonalne) oraz czy zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3a. Struktura wypowiedzi

Uporządkowanie elementów treściowych wypowiedzi	Podział wypowiedzi	Liczba punktów	
Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy są zorganizowane problemowo.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	3 pkt	A
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	2 pkt	B
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	1 pkt	C
W pracy podjęta jest próba organizacji elementów treściowych wypowiedzi	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez	2 pkt	D

problemowo. - Elementy treściowe wypowiedzi zorganizowane w pracy częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym. - Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym, npkt wg kolejno omawianych tekstów literackich.	zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.		
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	1 pkt	E
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	0 pkt	F
Elementy treściowe wypowiedzi niezorganizowane; wypowiedź stanowi zbiór w znacznej mierze niezależnych elementów.		0 pkt	G

Wyjaśnienia (kryterium 3a – Struktura wypowiedzi)

- Elementy treściowe wypowiedzi to – najogólniej rzecz ujmując – „bloki”, na które podzielone jest wypracowanie (w najprostszej formie: wstęp – część zasadnicza (rozwińcie) – zakończenie, ale „część zasadnicza” zazwyczaj jest dzielona na kolejne „bloki”, tj. akapity).
 - Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane problemowo (w toku problemowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania omawia np. jeden aspekt tematu. Omawiając wybrany aspekt, zdający przywołuje argumentację i przykłady z różnych tekstów literackich / kontekstów; czynnikiem organizującym dany „blok” jest właśnie problem („ponadtekstowo”, „międzytekstowo”), a nie dany tekst literacki.
 - Możliwa jest sytuacja, w której zorganizowanie problemowe „pokrywa się” ze zorganizowaniem według kolejno omawianych tekstów literackich, jeżeli w pracy widoczny jest zamysł kompozycyjny wskazujący na ustrukturyzowanie wypowiedzi według tematów, np. kolejny tekst literacki stanowi przykład umożliwiający np. uszczegółowienie wcześniej omawianego zagadnienia.
 - Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym (w toku liniowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania dotyczy innego tekstu literackiego / kontekstu, a jedynym identyfikowalnym czynnikiem organizującym taki układ jest po prostu omawianie w kolejnych „blokach” zagadnień dotyczących kolejnych tekstów / kontekstów; tekst jest zorganizowany wg tekstów „jeden po drugim” (np. zmiana kolejności akapitów nie wpływa na strukturę tekstu).
- Ocena podziału wypowiedzi w skali ogólnej wymaga rozważenia proporcji i funkcjonalności zasadniczych „bloków” pracy, tj. wstępu – części zasadniczej – zakończenia. Usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej mogą wynikać z np. nieproporcjonalnie i niefunkcjonalnie długiego wstępu, zbyt krótkiego (lakończego)

zakończenia lub braku jednego z tych „bloków”.

3. Ocena podziału wypowiedzi na akapity wymaga rozważenia, czy logika wywodu została odzwierciedlona w podziale na graficznie wyodrębnione i funkcjonalne akapity. Usterki w podziale wypowiedzi na akapity mogą wynikać np. z faktu, że w pracy występują wyodrębnione graficznie akapity, które nie stanowią zwartej myślowo całości, albo występują akapity, które powinny zostać podzielone na mniejsze bloki, ponieważ taki akapit zawiera kilka wątków (każdy z takich wątków stanowi sam w sobie zwartą myślowo całość).
4. W ocenie struktury wypowiedzi nie uwzględnia się niezrealizowania przez zdającego któregoś z elementów tematu, np. nieodwołania się w ogóle do jednego z tekstów wskazanych w temacie jako obowiązkowy.

3b. Spójność wypowiedzi

Wypowiedź jest w całości spójna lub występują w niej nie więcej niż 2 zaburzenia w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	3 pkt
W wypowiedzi występuje 3–5 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	2 pkt
- W wypowiedzi występuje 6–8 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB - Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ALBO z zakończeniem pracy. ALBO - Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ALBO częścią zasadniczą pracy.	1 pkt
- W wypowiedzi występuje 9 lub więcej zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów - LUB całej wypowiedzi. LUB - Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ORAZ z zakończeniem pracy. ALBO - Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ORAZ częścią zasadniczą pracy.	0 pkt

Wyjaśnienia (kryterium 3b – Spójność wypowiedzi)

1. Wypowiedź jest spójna, jeżeli elementy, które ją tworzą, stanowią logiczną i uporządkowaną całość.
2. Wywód jest uporządkowany, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przestawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.
3. Zaburzenia w spójności mogą wynikać m.in. z:
 - a) błędów logicznych, w tym np. zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń;
 - b) odstępstw od podporządkowania wyводу myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera нефункционалне фрагменты stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne;
 - c) zredagowania wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem;
 - d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania” się wątków);
 - e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe;
 - f) wprowadzenia treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku/pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem;
 - g) wprowadzania dygresji stosowanych нефункционалне;
 - h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.
4. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.
5. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.
6. Błąd w składni prowadzący do błędu w spójności jest traktowany zarówno jako błąd językowy, jak i błąd w spójności.

3c. Styl wypowiedzi

Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).	1 pkt
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.	0 pkt

Wyjaśnienia (kryterium 3c – Styl wypowiedzi)

1. Styl wypowiedzi – co do zasady – powinien być: jasny, prosty (nie: zawily, pretensjonalny), zwięzły, jednolity. Dodatkowo może być żywy, obrazowy.
2. Wypracowanie powinno być napisane stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej, jaką jest egzamin maturalny, co oznacza, że nie należy redagować go, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej. Styl uznaje

się za stosowny w przeważającej części, jeżeli jest stosowany w orientacyjnie 2/3 pracy. Styl jest niestosowny do sytuacji komunikacyjnej, jeżeli orientacyjnie ok. 2/3 wypracowania zredagowano przy użyciu struktur językowych charakterystycznych dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3. Styl wypracowania jest jednorodny, jeśli zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, odpowiednim dla treści i formy wypowiedzi, lub miesza różne style w wypowiedzi, ale jest to uzasadnione i celowe.
4. Indywidualne upodobania stylistyczne egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę stylu pracy zdającego.

4. Język wypowiedzi (maksymalnie 11 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał:

1. *w odniesieniu do zakresu i poprawności środków językowych:*

- czy zdający poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki ((frazelogizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku kaszubskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych;
- czy środki językowe, których użył zdający, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu.
- ile błędów językowych, w tym błędów stylistycznych, zdający popełnił w pracy;

2. *w odniesieniu do poprawności ortograficznej:*

- ile błędów ortograficznych zdający popełnił w pracy.

3. *w odniesieniu do poprawności interpunkcyjnej:*

- ile błędów interpunkcyjnych zdający popełnił w pracy.

4a. Zakres i poprawność środków językowych

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustali na podstawie oceny obu tych aspektów wypowiedzi, zgodnie z poniższą tabelą.

Poprawność środków		Nie więcej niż 3 błędy jęz.	4–5 błędy jęz.	6–7 błędów jęz.	8–9 błędów jęz.	10–11 błędów jęz.	12–13 błędów jęz.	14–15 błędów jęz.	16 lub więcej błędów jęz.
Zakres środków		A	B	C	D	E	F	G	H
1.	Szeroki zakres środków językowych, tzn. • zróżnicowana składnia, • zróżnicowana leksyka, w tym np. poprawna łączliwość wyrazów, bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.	7 pkt	6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
2.	Zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu.	6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt
3.	Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste / ograniczone, utrudniające realizację tematu.	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt	0 pkt

Przykładowo za wypowiedź, w której zakres środków językowych wykorzystanych przez zdającego jest zadowalający, i znajdują się w niej 4 błędy językowe, egzaminator przyzna 5 pkt w tym kryterium.

Wyjaśnienia (kryterium 4a)

1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy); może być przejawem nieporadności językowej. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej.
2. Indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w pracy zdającego.
3. W wypracowaniu występuje zróżnicowana składnia, jeżeli w pracy zdający wykorzystał poprawnie co najmniej 4 różne struktury składniowe, np.: zdanie pojedyncze, zdanie złożone, zdanie wielokrotnie złożone, równoważnik zdania, imiesłowowy równoważnik zdania, strona bierna, paralelizmy składniowe, poprawne wprowadzanie cytatów,

zdania pytające.

4. W wypracowaniu występuje zróznicowana leksyka, jeżeli w pracy zdający np. nie stosuje nieuzasadnionych powtórzeń, stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, stosuje bogatą frazeologię, używa precyzyjnego słownictwa, w tym np. terminologii.
5. W ocenie zróznicowania leksyki nie uwzględnia się nieuzasadnionych powtórzeń wyrazów, zwrotów. Nieuzasadnione powtórzenia są uwzględniane w liczbie błędów językowych.

4b. Poprawność ortograficzna

Praca jest bezbłędna lub zawiera do 9 błędów ortograficznych	2 pkt
Praca zawiera 10–18 błędów ortograficznych.	1 pkt
Praca zawiera 19 lub więcej błędów ortograficznych.	0 pkt

Uwaga: Ten sam wyraz zapisany niepoprawnie ortograficznie, powtórzony w wypracowaniu, jest liczony jako jeden błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 4 błędy interpunkcyjne.	2 pkt
Praca zawiera 5–8 błędów interpunkcyjnych.	1 pkt
Praca zawiera 9 lub więcej błędów interpunkcyjnych.	0 pkt

Uwagi ogólne

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.
3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 350 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach: *Spełnienie formalnych warunków polecenia* oraz *Kompetencje literackie i kulturowe*. W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z języka kaszubskiego, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.

Temat 2. (0–35)

Mòtiw mòrza w kaszëbsczi lëteraturze. Rozważë zagadnienié, òdwòliwającë sã do załączonégò tekstu i wëbrónégò dokazu z kaszëbsczi lëteraturë.

Wymagania egzaminacyjne 2023 i 2024	
Wymagania ogólne	Wymagania szczegółowe
I. Świadomość własnego dziedzictwa regionalnego. 1. Rozumienie znaczenia literatury i kultury w kształtowaniu poczucia tożsamości regionalnej. 2. Pogłębianie znajomości literatury, języka, historii i kultury regionu.	I. Świadomość własnego dziedzictwa [...] regionalnego. Zdający: 2) rozumie tematy, motywy, topoty charakterystyczne dla literatury kaszubskiej; 3) rozumie kontekst kulturowy poznawanych utworów literackich.
II. Kształcenie językowe. 1. Kształcenie umiejętności posługiwania się leksykalnymi zasobami języka.	II.3. Komunikacja językowa i kultura języka. Zdający: 1) posługuje się literacką odmianą języka [...]; 6) stosuje zasady etyki i etykiety językowej [...].
III. Kształcenie literackie i kulturowe. 1. Poznawanie i poszerzanie zakresu znajomości literatury kaszubskiej. 2. Kształcenie umiejętności analizy i interpretacji dzieł literackich i innych tekstów kultury.	III. 1. Analiza i interpretacja utworów literackich. Zdający: 1) rozpoznaje [...] gatunki literackie, potrafi wymienić ich cechy; 2) rozpoznaje zastosowane w utworze językowe środki wyrazu artystycznego oraz inne wyznaczniki poetyki danego i określa ich funkcje; 3) rozpoznaje w utworze sposoby kreowania bohatera i świata przedstawionego; 4) rozpoznaje podstawowe motywy i topoty [...]; 5) wykorzystuje w interpretacji elementy znaczące dla odczytania sensu utworu (tytuł, podtytuł, puenta, kompozycja, słowa kluczowe, motto); 6) wykorzystuje w interpretacji utworu konteksty: literacki, kulturowy [...], biograficzny; 7) dostrzega obecne w utworach literackich [...] wartości regionalne, narodowe i uniwersalne.
IV. Tworzenie wypowiedzi. 3. Doskonalenie umiejętności wyrażania własnych sądów, poglądów i opinii.	IV. 2. Pisanie. Zdający: 1) hierarchizuje informacje zawarte w tekście; 2) tworzy tekst własny, stosując adekwatną

	do tematu formę wypowiedzi; 2) tworzy samodzielną wypowiedź argumentacyjną według podstawowych zasad logiki i retoryki (stawia tezę lub hipotezę, dobiera argumenty, porządkuje je, hierarchizuje, dokonuje ich selekcji pod względem użyteczności wypowiedzi, podsumowuje, dobiera przykłady ilustrujące wywód myślowy, przeprowadza prawidłowe wnioskowanie) (PR); 5) uwzględnia w interpretacji potrzebne konteksty, np. biograficzny, historyczny.
--	---

1. Spełnienie formalnych warunków polecenia (maksymalnie 1 punkt)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy:

- wypowiedź w co najmniej jednym fragmencie dotyczy problemu wskazanego w poleceniu
- napisane wypracowanie jest w jakiegokolwiek części wypowiedzi argumentacyjną
- w wypracowaniu zdający odwołał się do co najmniej dwóch tekstów (zgodnie ze wskazaniem w poleceniu).

• W wypracowaniu jest odwołanie do dwóch tekstów literackich (temat pierwszy) oraz załączonego tekstu oraz innego tekstu literackiego (temat drugi) ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu ORAZ • Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną.	1 pkt
• Wypracowanie nie spełnia któregośkolwiek z warunków określonych w kategorii „1 pkt”. ALBO • Wypracowanie jest napisane w formie planu albo w punktach.	0 pkt

Uwaga: Jeżeli w kryterium *Spełnienie formalnych warunków polecenia* przyznano 0 pkt, we wszystkich pozostałych kryteriach przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 1. – SFWP)

1. W wypracowaniu zdający powinien odwołać się do co najmniej jednej lektury/jednego tekstu wskazanych w poleceniu jako obowiązkowe. Odwołanie się zdającego do lektury/tekstu oznacza, że co najmniej jedno zdanie o tej lekturze / tym tekście ma charakter analityczny, a nie tylko informacyjny.

a) Przykład zdania analitycznego: Pòwiesc *Žëcé i przigòdë Remùsa Aleksandra Majkòwsczégò* je tekstã rechòwònym w rédze nòwòžniészich dokazów kaszëbsczi lëteraturë ò Kaszëbach, bò pòkazywò tã spòlëznã w baro wòžnym sztòce ji dzejów.

b) Przykład zdania informacyjnego: Aùtorã pòwiescë *Žëcé i przigòdë Remùsa* je Aleksander Majkòwsczi.

Za zdania informacyjne uznaje się również sformułowania będące wyłącznie przepisnymi fragmentami polecenia lub parafrazą polecenia.

2. Wypracowanie przynajmniej częściowo dotyczy problemu wskazanego w poleceniu, jeżeli:
- a) zawiera fragmenty odnoszące się do zakresu merytorycznego zagadnienia, którego omówienie jest wymagane.
3. Wypracowanie przynajmniej częściowo jest wypowiedzią argumentacyjną, jeżeli zawiera co najmniej jeden akapit argumentacyjny.

2. Kompetencje literackie i kulturowe (maksymalnie 16 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał, czy w wypracowaniu zdający:

- wykorzystał znajomość tekstów z literatury kaszubskiej
- funkcjonalnie wykorzystał kontekst, np. literacki, historyczny, filozoficzny, kulturowy, który pogłębia i rozwija rozważany problem
- przedstawił bogatą argumentację: argumentacja jest logiczna, wnikliwa, zróżnicowana, świadczy o erudycji zdającego
- wykazał się wiedzą i umiejętnościami z zakresu nauki o literaturze
- nie popełnił błędów rzeczowych (np. pisząc o wydarzeniach z danej lektury, nie popełnił błędów, tj. nie pomylił imion postaci, nie przypisał postaciom cech, których nie posiadają bądź nie wymyślił wydarzeń, których w lekturze nie ma lub inne), jak i terminologii historycznoliterackiej oraz/lub teoretycznoliterackiej (np. niewłaściwie i bez zrozumienia stosuje pojęcia i terminy).

Wypowiedź argumentacyjna

Funkcjonalność wykorzystanych tekstów	Poziom argumentacji wypowiedzi; erudycyjność wypowiedzi	Liczba punktów	Błędy rzeczowe
Dwa teksty wykorzystane w pełni funkcjonalnie.	- Bogata argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	16 pkt	Za każdy błąd rzeczowy należy odjąć 1 pkt od ogólnej liczby punktów przyznanych za KLiK (od 0 do 16; bez punktów ujemnych).
	- Zadawalająca argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	15 pkt	
	- Zadawalająca argumentacja. - Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	14 pkt	
	- Powierzchniowa argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstu.	13 pkt	
Jeden tekst wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – częściowo funkcjonalnie.	- Bogata argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	12 pkt	
	- Zadawalająca argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	11 pkt	
	- Zadawalająca argumentacja. - Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie. - Wypowiedź świadczy o erudycji zdającego.	10 pkt	
	- Powierzchniowa argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstu.	9 pkt	
Jeden tekst wykorzystany w pełni funkcjonalnie, a drugi – niefunkcjonalnie albo brak.	- Trafna argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	8 pkt	
	- Zadawalająca argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	7 pkt	
	- Zadawalająca argumentacja. - Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	6 pkt	
	- Powierzchniowa argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstu.	5 pkt	
Dwa teksty	Trafna argumentacja.	4 pkt	

wykorzystane częściowo funkcjonalnie.	- Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.		
	- Zadawalająca argumentacja. - Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	3 pkt	
	- Zadawalająca argumentacja. - Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie. - Praca zawiera fragmenty erudycyjne.	2 pkt	
	- Powierzchniowa argumentacja. - W pracy nie wykorzystano funkcjonalnie kontekstu.	1 pkt	
- Jeden tekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie, a drugi – niefunkcjonalnie albo brak. - Żaden tekst nie został wykorzystany przynajmniej w części funkcjonalnie.		0 pkt	

Uwaga: Jeżeli ostateczna liczba punktów przyznana w kryterium *Kompetencje literackie i kulturowe*, tj. liczba punktów po odjęciu punktów za błędy rzeczowe (jeżeli wystąpiły w pracy), wynosi 0 pkt, wówczas w pozostałych kryteriach (*Kompozycja wypowiedzi oraz Język wypowiedzi*) przyznaje się 0 pkt.

Wyjaśnienia (kryterium 2. – KLiK)

1. Poprzez wykorzystanie utworu rozumie się wykorzystanie znajomości jego treści oraz odczytanych sensów.
2. Zdający powinien funkcjonalnie wykorzystać w wypracowaniu minimum dwa teksty (temat pierwszy i drugi). Funkcjonalne wykorzystanie utworu oznacza przywołanie w wypracowaniu:
 - 1) takich elementów fabuły, jak np. wydarzeń, bohaterów, wątków
 - 2) sensów utworów,
 które istotnie wspierają tok rozumowania zdającego, albo dobrze ilustrują to, o czym zdający pisze.

 Funkcjonalność wykorzystania znajomości tekstów ocenia się w odniesieniu do tematu pracy. Jeżeli w części zasadniczej pracy w charakterze argumentów/przykładów wykorzystane są elementy fabuły lub sensy utworów, które nie są zgodne np. ze stanowiskiem zdającego wyrażonym we wstępie do pracy – wówczas uwzględnia się tę niezgodność w ocenie funkcjonalności.
3. Utwór literacki nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, nie wyciągając żadnego wniosku, nie dokonując żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.
4. Argumentacja to udowodnienie tezy/opinii/stanowiska przedstawionego przez zdającego za pomocą argumentów.
 - 1) Bogata argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi

przykładami i szeroka/wieloaspektowa, stanowiąca – jako całość – wnikliwą analizę problemu sformułowanego w poleceniu; zawiera elementy refleksji / głębszego namysłu nad problemem.

W przypadku interpretacji porównawczej zawiera również analizę utworów. W sytuacji gdy znajomość utworów literackich została wykorzystana częściowo funkcjonalnie, mówimy o argumentacji trafnej.

2) Zadowalająca argumentacja – to argumentacja rzeczowa, pogłębiona, poparta trafnymi przykładami.

3) Powierzchniowa argumentacja – to argumentacja oparta na uogólnieniach, niewnikająca w istotę rzeczy, poprzestająca na pobieżnych obserwacjach, mało dokładna, czasami niepoparta przykładami; również argumentacja, w której zdający podejmuje próbę zbudowania argumentu, dobierając jedynie środki językowe typowe dla struktur argumentacyjnych, np. *Moim pierwszym argumentem jest...*

5. Kontekst należy rozumieć jako odniesienie się przez zdającego w pracy do np.

- 1) historii
- 2) filozofii
- 3) innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu
- 4) utworu muzycznego, dzieła plastycznego
- 5) biografii autora
- 6) prądu literackiego
- 7) charakteru epoki,

wybrane przez zdającego w sposób celowy, przydatne do osadzenia omawianego utworu w szerszej perspektywie i pogłębionego odczytania sensów utworu literackiego, do którego zdający odwołuje się w wypracowaniu. Funkcjonalne wykorzystanie kontekstu polega na trafnym jego doborze ze względu na rozważany problem; kontekst pogłębia i rozwija omawiane zagadnienie. Pogłębienie i omówienie danego zagadnienia poprzez konteksty nie oznacza konieczności dogłębnej analizy samych kontekstów jako takich; w szczególności nie może prowadzić do dygresji stosowanej niefunkcjonalnie.

6. Kontekst wykorzystany częściowo funkcjonalnie to odniesienie wyłącznie na poziomie przywołania, npkt informacji, wydarzenia; kontekst jest poprawny, ale ogranicza się tylko do funkcji informacyjnej, nie pogłębia i nie rozwija omawianego zagadnienia.

7. Kontekst poprzez odniesienie się przez zdającego do innego utworu literackiego niż wskazany w poleceniu nie jest wykorzystany funkcjonalnie, jeżeli zdający wyłącznie streszcza ten utwór lub wybrane jego wątki, nie wyciągając żadnego wniosku, nie dokonując żadnej refleksji związanej ze streszczonym utworem.

8. Erudycję należy rozumieć jako wiedzę przedmiotową zdającego, w tym m.in. wiedzę i umiejętność wykorzystania kontekstów, kodów kulturowych, terminologii, znajomości kultury, w tym literatury i sztuki. Wypowiedź świadcząca o erudycji zdającego to wypracowanie, w którym zdający funkcjonalnie wykorzystał wiedzę przedmiotową w rozważaniu problemu sformułowanego w poleceniu.

9. W ocenie poziomu argumentacji wypowiedzi nie uwzględnia się fragmentów wypowiedzi zawierających błędy rzeczowe.

10. Błąd rzeczowy – to błąd świadczący o:

- 1) nieznajomości tekstu literackiego lub tekstu kultury, do którego odwołuje się zdający
 - 2) nieuprawnionej interpretacji fragmentu lub fragmentów / części utworu literackiego, w tym poetyckiego, do którego odwołuje się zdający, będącej częściową falsyfikacją danego utworu
 - 3) nieznajomości zagadnień z zakresu teorii i historii literatury bądź języka.
11. Ten sam błąd rzeczowy (np. konsekwentne stosowanie błędnego imienia bohatera, którego da się w jednoznaczny sposób zidentyfikować, a opisane w wypracowaniu fakty świadczą o znajomości lektury) powtórzony kilkakrotnie jest liczony jako jeden błąd.

3. Kompozycja wypowiedzi: struktura, spójność i styl (maksymalnie 7 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium egzaminator będzie ocenił czy:

1. w zakresie struktury wypowiedzi:

- kompozycja wypowiedzi jest funkcjonalna, tzn. czy układ i sposób przedstawienia treści pomaga w zrozumieniu wypowiedzi
- podział wypowiedzi – zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie podziału na akapity – jest poprawny i funkcjonalny;

2. w zakresie spójności wypowiedzi:

- wypowiedź jest spójna, tzn. złożona z elementów, które tworzą logiczną i uporządkowaną całość
- w wypowiedzi spójność jest zachowana zarówno wewnątrz zdań, jak również między zdaniami i akapitami
- w wypowiedzi użyte zostały odpowiednie środki językowe, np. wskaźniki zespolenia tekstu, struktury metatekstowe, leksykalne wykładniki spójności, które ułatwiają śledzenie toku rozumowania autora;

3. w zakresie stylu wypowiedzi:

- styl wypowiedzi jest stosowny, tzn. czy zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, a jeżeli miesza różne style w wypowiedzi – to czy jest to uzasadnione (czy czemuś to służy, jest funkcjonalne) oraz czy zdający nie napisał wypowiedzi, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3a. Struktura wypowiedzi

Uporządkowanie elementów treściowych wypowiedzi	Podział wypowiedzi	Liczba punktów	
Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy są zorganizowane problemowo.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	3 pkt	A
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	2 pkt	B
	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie)	1 pkt	C

	ORAZ w zakresie struktury akapitów.		
W pracy podjęta jest próba organizacji elementów treściowych wypowiedzi problemowo.	Poprawny zarówno w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie), jak i w zakresie struktury akapitów; sposób podziału tekstu pomaga w zrozumieniu tez zdającego. Dopuszczalna 1 usterka.	2 pkt	D
Elementy treściowe wypowiedzi zorganizowane w pracy częściowo problemowo, częściowo wyłącznie pod względem formalnym.	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ALBO w zakresie struktury akapitów.	1 pkt	E
Elementy treściowe wypowiedzi w całości lub w przeważającej części pracy zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym, np. wg kolejno omawianych tekstów literackich.	Usterki w podziale tekstu w skali ogólnej (wstęp, część zasadnicza, zakończenie) ORAZ w zakresie struktury akapitów.	0 pkt	F
Elementy treściowe wypowiedzi niezorganizowane; wypowiedź stanowi zbiór w znacznej mierze niezależnych elementów.		0 pkt	G

Wyjaśnienia (kryterium 3a – Struktura wypowiedzi)

1. Elementy treściowe wypowiedzi to – najogólniej rzecz ujmując – „bloki”, na które podzielone jest wypracowanie (w najprostszej formie: wstęp – część zasadnicza (rozwińcie) – zakończenie, ale „część zasadnicza” zazwyczaj jest dzielona na kolejne „bloki”, tj. akapity).
 - 1) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane problemowo (w toku problemowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania omawia np. jeden aspekt tematu. Omawiając wybrany aspekt, zdający przywołuje argumentację i przykłady z różnych tekstów literackich / kontekstów; czynnikiem organizującym dany „blok” jest właśnie problem („ponadtekstowo”, „międzytekstowo”), a nie dany tekst literacki.
 - 2) Możliwa jest sytuacja, w której zorganizowanie problemowe „pokrywa się” ze zorganizowaniem według kolejno omawianych tekstów literackich, jeżeli w pracy widoczny jest zamysł kompozycyjny wskazujący na ustrukturyzowanie wypowiedzi według tematów, np. kolejny tekst literacki stanowi przykład umożliwiający np. uszczegółowienie wcześniej omawianego zagadnienia.
 - 3) Elementy treściowe wypowiedzi są zorganizowane wyłącznie pod względem formalnym (w toku liniowym), jeżeli każdy z „bloków” w części zasadniczej wypracowania dotyczy innego tekstu literackiego / kontekstu, a jedynym identyfikowalnym czynnikiem organizującym taki układ jest po prostu omawianie w kolejnych „blokach” zagadnień dotyczących kolejnych tekstów / kontekstów; tekst jest zorganizowany wg tekstów „jeden po drugim” (np. zmiana kolejności akapitów nie

wpływa na strukturę tekstu).

2. Ocena podziału wypowiedzi w skali ogólnej wymaga rozważenia proporcji i funkcjonalności zasadniczych „bloków” pracy, tj. wstępu – części zasadniczej – zakończenia. Usterki w podziale wypowiedzi w skali ogólnej mogą wynikać z np. nieproporcjonalnie i niefunkcjonalnie długiego wstępu, zbyt krótkiego (lakonicznego) zakończenia lub braku jednego z tych „bloków”.
3. Ocena podziału wypowiedzi na akapity wymaga rozważenia, czy logika wywodu została odzwierciedlona w podziale na graficznie wyodrębnione i funkcjonalne akapity. Usterki w podziale wypowiedzi na akapity mogą wynikać np. z faktu, że w pracy występują wyodrębnione graficznie akapity, które nie stanowią zwartej myślowo całości, albo występują akapity, które powinny zostać podzielone na mniejsze bloki, ponieważ taki akapit zawiera kilka wątków (każdy z takich wątków stanowi sam w sobie zwartą myślowo całość).
4. W ocenie struktury wypowiedzi nie uwzględnia się niezrealizowania przez zdającego któregoś z elementów tematu, np. nieodwołania się w ogóle do jednego z tekstów wskazanych w temacie jako obowiązkowy.

3b. Spójność wypowiedzi

Wypowiedź jest w całości spójna lub występują w niej nie więcej niż 2 zaburzenia w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	3 pkt
W wypowiedzi występuje 3–5 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi.	2 pkt
- W wypowiedzi występuje 6–8 zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów LUB całej wypowiedzi. LUB - Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ALBO z zakończeniem pracy. ALBO - Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ALBO częścią zasadniczą pracy.	1 pkt
- W wypowiedzi występuje 9 lub więcej zaburzeń w spójności (tj. logice, uporządkowaniu) na poziomie poszczególnych akapitów - LUB całej wypowiedzi. LUB - Wstęp pracy jest treściowo niespójny z częścią zasadniczą pracy ORAZ z zakończeniem pracy. ALBO - Zakończenie pracy jest treściowo niespójne z wstępem ORAZ częścią zasadniczą pracy.	0 pkt

Wyjaśnienia (kryterium 3b – Spójność wypowiedzi)

1. Wypowiedź jest spójna, jeżeli elementy, które ją tworzą, stanowią logiczną i uporządkowaną całość.
2. Wywód jest uporządkowany, jeśli każdy kolejny akapit wynika z poprzedniego, a np. przestawienie akapitów zaburzyłoby tok rozumowania przyjęty przez zdającego.
3. Zaburzenia w spójności mogą wynikać m.in. z:
 - a) błędów logicznych, w tym np. zbyt daleko idących uogólnień, nieuzasadnionych wniosków (np. wnioski w zakończeniu pracy nie wynikają z przeprowadzonego rozumowania), sprzecznych stwierdzeń;
 - b) odstępstw od podporządkowania wyводу myśli przewodniej, np. wypracowanie zawiera нефункционалне fragmenty stanowiące niezwiązane z tematem wątki poboczne;
 - c) zredagowania wstępu lub rozwinięcia, lub zakończenia, lub akapitu, które nie pasują logicznie do pozostałej części wypracowania, nie łączą się logicznie z poprzedzającą je częścią / poprzedzającym je akapitem;
 - d) rozwijania jednocześnie więcej niż jednego wątku („zazębiania” się wątków);
 - e) pomijania pośrednich ogniw rozumowania, tzw. skróty myślowe;
 - f) wprowadzenia treści nieistotnych, zbędnych dla pracy, bez związku/pozostających w wątpliwym związku z tematem/wywodem;
 - g) wprowadzania dygresji stosowanych нефункционалне;
 - h) przerywania toku myślenia zbędnymi zdaniami.
4. Błędy w spójności wewnątrz akapitów oznaczają np. nielogiczne połączenia zdań w akapicie oraz brak zastosowania w nim wskaźników zespolenia.
5. Błędy w spójności między akapitami oznaczają nielogiczne powiązanie danego akapitu z poprzednim lub poprzednimi akapitami oraz brak zastosowania wskaźników zespolenia między akapitami.
6. Błąd w składni prowadzący do błędu w spójności jest traktowany zarówno jako błąd językowy, jak i błąd w spójności.

3c. Styl wypowiedzi

Styl w całości lub w przeważającej części stosowny, tj. adekwatny do odmiany pisanej języka oraz do sytuacji komunikacyjnej (jednorodny albo funkcjonalnie niejednorodny).	1 pkt
Wypracowanie nie spełnia warunków określonych w kategorii „1 pkt”.	0 pkt

Wyjaśnienia (kryterium 3c – Styl wypowiedzi)

1. Styl wypowiedzi – co do zasady – powinien być: jasny, prosty (nie: zawity, pretensjonalny), zwięzły, jednolity. Dodatkowo może być żywy, obrazowy.
2. Wypracowanie powinno być napisane stylem stosownym do sytuacji komunikacyjnej, jaką jest egzamin maturalny, co oznacza, że nie należy redagować go, stosując słownictwo charakterystyczne dla stylu potocznego w odmianie mówionej. Styl uznaje

się za stosowny w przeważającej części, jeżeli jest stosowany w orientacyjnie 2/3 pracy. Styl jest niestosowny do sytuacji komunikacyjnej, jeżeli orientacyjnie ok. 2/3 wypracowania zredagowano przy użyciu struktur językowych charakterystycznych dla stylu potocznego w odmianie mówionej.

3. Styl wypracowania jest jednorodny, jeśli zdający konsekwentnie posługuje się jednym, wybranym stylem, odpowiednim dla treści i formy wypowiedzi, lub miesza różne style w wypowiedzi, ale jest to uzasadnione i celowe.
4. Indywidualne upodobania stylistyczne egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę stylu pracy zdającego.

4. Język wypowiedzi (maksymalnie 11 punktów)

Sprawdzając wypracowanie zdającego w tym kryterium, egzaminator będzie oceniał:

1. w odniesieniu do zakresu i poprawności środków językowych:

- czy zdający poprawnie użył w wypowiedzi różnych rodzajów zdań i bogatej leksyki (np. frazeologizmów, wyrazów rzadziej używanych w języku kaszubskim), czy też ograniczył się do najprostszych środków językowych;
- czy środki językowe, których użył zdający, pozwalają mu zrealizować temat w sposób swobodny i precyzyjny, czy też pobieżny, sprawiający trudność w zrozumieniu tekstu.
- ile błędów językowych, w tym błędów stylistycznych, zdający popełnił w pracy;

2. w odniesieniu do poprawności ortograficznej:

- ile błędów ortograficznych zdający popełnił w pracy.

3. w odniesieniu do poprawności interpunkcyjnej:

- ile błędów interpunkcyjnych zdający popełnił w pracy.

4a. Zakres i poprawność środków językowych

Oceniając język wypowiedzi, egzaminator najpierw oceni zakres użytych środków językowych, a następnie – ich poprawność. Ostateczną liczbę punktów ustali na podstawie oceny obu tych aspektów wypowiedzi, zgodnie z poniższą tabelą.

Poprawność środków		Nie więcej niż 3 błędy jęz.	4–5 błędy jęz.	6–7 błędów jęz.	8–9 błędów jęz.	10–11 błędów jęz.	12–13 błędów jęz.	14–15 błędów jęz.	16 lub więcej błędów jęz.
Zakres środków		A	B	C	D	E	F	G	H
1.	Szeroki zakres środków językowych, tzn. • zróżnicowana składnia, • zróżnicowana leksyka, w tym np. poprawna łączliwość wyrazów, bogata frazeologia, precyzyjne słownictwo, umożliwiających pełną i swobodną realizację tematu.	7 pkt	6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
2.	Zadowalający zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka stosowne / odpowiednie do realizacji tematu.	6 pkt	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt
3.	Wąski zakres środków językowych, tzn. składnia i leksyka proste / ograniczone, utrudniające realizację tematu.	5 pkt	4 pkt	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt	0 pkt	0 pkt

Przykładowo za wypowiedź, w której zakres środków językowych wykorzystanych przez zdającego jest zadowalający, i znajdują się w niej 4 błędy językowe, egzaminator przyzna 5 pkt w tym kryterium.

Wyjaśnienia (kryterium 4a)

1. Nie każde nieprecyzyjne sformułowanie jest niepoprawne językowo (stanowi błąd językowy); może być przejawem nieporadności językowej. Błędem jest nieporadność językowa będąca oczywistym nieuzasadnionym naruszeniem obowiązującej normy językowej.
2. Indywidualne upodobania językowe egzaminatora nie mogą wpływać na ocenę poprawności środków językowych w pracy zdającego.
3. W wypracowaniu występuje zróżnicowana składnia, jeżeli w pracy zdający wykorzystał poprawnie co najmniej 4 różne struktury składniowe, np.: zdanie pojedyncze, zdanie złożone, zdanie wielokrotnie złożone, równoważnik zdania, imiesłowowy równoważnik zdania, strona bierna, paralelizmy składniowe, poprawne wprowadzanie cytatów, zdania pytające.
4. W wypracowaniu występuje zróżnicowana leksyka, jeżeli w pracy zdający np. nie stosuje nieuzasadnionych powtórzeń, stosuje wyrazy/wyrażenia synonimiczne, stosuje bogatą frazeologię, używa precyzyjnego słownictwa, w tym np. terminologii.
5. W ocenie zróżnicowania leksyki nie uwzględnia się nieuzasadnionych powtórzeń wyrazów, zwrotów. Nieuzasadnione powtórzenia są uwzględniane w liczbie błędów językowych.

4b. Poprawność ortograficzna

Praca jest bezbłędna lub zawiera do 9 błędów ortograficznych	2 pkt
Praca zawiera 10–18 błędów ortograficznych.	1 pkt
Praca zawiera 19 lub więcej błędów ortograficznych.	0 pkt

Uwaga: Ten sam wyraz zapisany niepoprawnie ortograficznie, powtórzony w wypracowaniu, jest liczony jako jeden błąd ortograficzny.

4c. Poprawność interpunkcyjna

Praca jest bezbłędna albo zawiera nie więcej niż 4 błędy interpunkcyjne.	2 pkt
Praca zawiera 5–8 błędów interpunkcyjnych.	1 pkt
Praca zawiera 9 lub więcej błędów interpunkcyjnych.	0 pkt

Uwagi ogólne

1. Jeżeli wypowiedź jest nieczytelna (w rozumieniu czytelności zapisu), egzaminator oceni ją na 0 pkt.
2. Jeżeli wypowiedź nie zawiera w ogóle rozwinięcia (np. zdający napisał tylko wstęp), egzaminator przyzna 0 pkt w każdym kryterium.

3. Jeżeli wypowiedź zawiera mniej niż 350 wyrazów, jest oceniana wyłącznie w kryteriach:
Spełnienie formalnych warunków polecenia oraz Kompetencje literackie i kulturowe.
W pozostałych kryteriach egzaminator przyzna 0 punktów.
4. Jeżeli wypowiedź jest napisana niesamodzielnie, np. zawiera fragmenty odtworzone z podręcznika, zadania zawartego w arkuszu egzaminacyjnym lub innego źródła, w tym internetowego, lub jest przepisana od innego zdającego, wówczas egzamin z języka kaszubskiego, w przypadku takiego zdającego, zostanie unieważniony.
5. Zabronione jest pisanie wypowiedzi obraźliwych, wulgarnych lub propagujących postępowanie niezgodne z prawem. W przypadku takich wypowiedzi zostanie podjęta indywidualna decyzja dotycząca danej pracy, np. nie zostaną przyznane punkty za styl i język lub cała wypowiedź nie będzie podlegała ocenie.